

Arran del traspàs de Josep Costa-Pau...

Què podem dir? Si encara se'ns estreny la gola quan ens ve al cap aquell moment de la notícia sobtada.

Només ens sentim capaços de donar pas a l'espai de TESTIMONIS en el nostre Butlletí amb el que fou el testimoni d'en Pep en la pedagogia catalana.

Recollim (així se'ns va indicar) els seus "APUNTS SOBRE EL PROJECTE ESCOLAR SÚNION", quelcom que va escriure per comunicar-se amb els pares de possibles futurs alumnes.

Els alumnes, ells, els de SÚNION, també ens han fet arribar llur testimoniatge.

Nosaltres, els socis, els amics, també volem donar testimoniatge que ara, avui i sempre, ets i seràs present entre nosaltres.

APUNTS SOBRE EL PROJECTE ESCOLAR SÚNION

PEP COSTA-PAU

Aquests textos acompanyen uns muntatges àudio-visuals que utilitzem per a presentar l'Escola als pares que volen inscriure els seus fills.

Hem pensat que, com que els havia confeccionat en Pep, podíem ser fidels a la seva paraula i, a la vegada, servirien per a explicar, breument, les línies mestres de l'Escola, que és el que em demanàveu.

h. Pau

SÓNION, UNA PEDAGOGIA AL SERVEI DEL PAÍS.

SÓNION és el nom d'un cap geogràfic de l'Àtica, regió de Grècia que s'enfonsa dins el mar Egeu. Al bell cim, arran del mar, s'hi alcen les ruïnes de les columnes dòriques d'un temple dedicat a Posidó, déu del mar.

Antics grecs, gent marinera i feta a l'emigració, saludaven amb llàgrimes d'enyorament, quan es feien mar enllà, les columnes de Súnion, darrera visió de llur pàtria. I les tornaven a saludar amb crits d'entusiasme quan, de retorn, era el primer far de la pàtria que albiraven. Per als que s'acomiadaven i per als que retornaven, les columnes de Súnion, eren, doncs, el darrer signe i el primer de la llar. Súnion era l'evocació simbòlica de la pàtria.

Antics catalans, a l'Edat Mitjana, gent marinera, també, i feta a l'emigració, varen viure molt de temps (eren temps de conquestes) al ducat d'Atenes. Ells també saludaren, amb entusiasme, sí, i amb nostàlgia, també, aquestes mateixes columnes. Emigrants de Catalunya, fets a la mar, fa molts i molts anys sentiren les columnes de Súnion, com el primer i el darrer signe d'una nova llar catalana vora el mar, al cor del Mediterrani.

Al segle passat, durant la Renaixença, poetes i savis de la nostra terra desvetllaren l'enyorament antic de la Mediterrània. La dissort ibèrica feia reviure en la consciència dels catalans la crida secular de llur evocació històrica oberta al mar i a l'Europa... Súnion tornà a ser, en boca dels poetes, l'evocació d'un passat que no s'havia d'haver oblidat i que calia ressuscitar per tal que aquesta nostra trista, pobra, bruta i dissortada pàtria esdevingués solidària d'una Europa i d'un mar que li feren un bressol en néixer.

Fa dotze anys — temps molt difícils per a la nostra identitat catalana, quan començàvem l'Escola, vàrem pensar que posats

a triar-li un nom, el de Súnion podia molt bé ser l'humil suggeriment, per a qui ho volgués, que la nostra petita pàtria pot ser molt gran si aconseguix de fer-se solidària amb la seva història, amb la seva Mediterrània, amb la seva Europa.

Des del seu naixement, l'any 1974, vàrem pensar en Súnion com una experiència pedagògica per a adolescents, com una escola original que fos capaç de fomentar uns nivells d'aprenentatge per al nostre jovent superiors als del sistema tradicional.

Avui Súnion és una comunitat escolar de 700 alumnes i 38 professionals de la pedagogia; no hi ha personal subaltern. Cada un de nosaltres formem part d'una àrea didàctica i d'un consell pedagògic. Hi ha quatre consells pedagògics, un per a cada curs; des de cada consell l'equip de professors que el formen i que s'anomenen consellers, segueix, col·legiadament, el procés educatiu general de tot un curs, i en especial de cada un dels grups naturals que el componen: entrevistes personals, sessions d'autocrítica, reunions amb els pares i l'alumne... El ritme de reunions de l'equip de professors és bastant intens: reunions generals, per àrea, de consell pedagògic, etc. L'objectiu, en definitiva, és l'animació del procés d'aprenentatge de la comunitat escolar que abasta totes les tasques, des de la neteja fins a les funcions de govern, cap d'elles no queda al marge del procés educatiu.

Des de cada àrea, els professors elaboren conjuntament els muntatges didàctics de cada matèria i cerquen la presentació de cada tema de la forma més racional, coherent i atractiva possible. Un muntatge didàctic programat en equip permet que cada tema pugui ésser utilitzat de forma polivalent. El tema de l'energia, per exemple, pot ésser desenvolupat des de la perspectiva de la física o de l'ecologia, de la química o de l'economia, de la geografia o de la història.

L'Escola és per a cada noi i noia la comunitat oberta i entranyable on pot anar i trobar per ell mateix les justes respostes als seus interrogants, la comunitat on la llibertat d'expressar-se i de debatre entre companys és garantida -és cada noi i noia que a la llarga es va forjant la seva pròpia ideologia-.

Molt més enllà de la política, la nostra catalanitat és tel·lúrica, arrelada al seny de la nostra terra. Si la nostra pedagogia és l'art del sentit comú, la nostra Institució no podia deixar de ser catalana. Quan Súnion proclama la seva catalanitat no fa, al cap i a la fi, sinó comprometre el seu esforç de cada dia per ajudar els nois i noies, promoció rera promoció, a saber conèixer el nostre país, perquè coneixent-lo amb més profunditat puguin també estimar-lo millor. Perquè és només estimant-lo que pot haver-hi promocions de nois i noies que es facin homes i dones al servei del País.

APRENDE A APRENDRE.

L'Escola s'obre a les 9 del matí i resta oberta tot el dia fins a les 9 de la nit. Al llarg de tot el dia la comunitat hi viu i hi treballa. Sempre diem que Súnion és per als nostres adolescents una escola i un club, un lloc de treball i un lloc de convivència. Abans de tot, emperò, allò que esperem tots de Súnion és que sigui la gran oportunitat per a aprendre a aprendre.

Per a aconseguir aquest objectiu l'Escola compta amb el Muntatge Didàctic Programat amb què proposa a l'alumne un seguit de continguts, informacions i d'activitats per realitzar, de tal manera que cada tema de cada assignatura és presentat a través del seu muntatge didàctic que inclou el que anomenem dossier, unes comunicacions àudio-visuals, un programa d'activitats d'experimentació i comprovació, una bibliografia específica. Tots i cada un dels temes de totes les assignatures es presenten i s'expliquen en un dossier. Al dossier hi ha una guia del tema, el professor orienta metodològicament el noi, li explica els objectius del tema, les idees fonamentals, li dona suggeriments. Hi ha una ampla exposició del tema amb una sèrie de textos i documents, s'ofereixen diverses seqüències d'activitats per a realitzar abans, durant i després de l'estudi del tema: vocabularis, experiències, consultes a fer, qüestionaris, propostes d'investigació personal.

No hi ha classes en el sentit tradicional, és a dir, els alumnes no depenen del professor, els nois no el segueixen, és el professor qui segueix els alumnes, i així els va convocant individualment o per grups més petits i més grans segons les necessitats del desenvolupament de cada tema o activitat i al ritme de l'aprenentatge que van fent els mateixos alumnes: debats, explicacions magistrals, problemes, pràctiques, comentaris de text, etc.

Al cap del temps previst, el professor convoca els alumnes a donar comptes de la feina feta, tema per tema; els alumnes de Súnion vénen a tenir una prova cada dia:

- Per escrit o oralment.
- En la posada en comú amb els companys del seu grup i amb les preguntes del professor i dels mateixos companys.
- Fent un treball de creació pròpia.
- Explicant-se públicament.
- O mostrant l'activitat apresada.

Una prova cada dia perquè l'aprenentatge del ritme en el treball promou la constància i l'autodisciplina i perquè la capacitat d'estar sempre a punt per respondre de la feina que es va fent, promou el sentit de responsabilitat i la maduresa personal.

L'alumne, tal com hem vist, disposa dels recursos del muntatge didàctic programat, de l'assistència dels professors, de la col·laboració dels companys i gaudeix, especialment, d'un temps determinat, del seu temps. Saber-se'l distribuir amb profit és essencial, per això l'horari escolar és funcional i flexible, és a dir, canvia cada setmana d'acord amb les necessitats de cada activitat i del procés de l'aprenentatge dels alumnes. L'horari marca la distribució general del temps per a tota la comunitat escolar. A partir d'ell i en relació amb ell cada alumne fa la seva pròpia composició, i en virtut de la seva capacitat d'autodeterminació decideix la seva actuació al llarg del dia, al llarg de la setmana. No hi ha timbres ni campanes, cada alumne es mou dintre la comunitat escolar amb absoluta autonomia al llarg de tota la jornada.

Un dia darrera un altre el noi és convocat a l'exigència de la seva pròpia autodisciplina, ha d'esforçar-se per moltes coses, però després de tot aquest esforç, després de la prova de cada dia, el que ens interessa a Súnion no és tant que el noi i la noia hagi après moltes coses -diuen que la cultura és

allò que queda quan s'ha oblidat tot, i per a nosaltres la cultura no és una categoria del saber sinó una categoria del ser, és a dir una manera de ser . El que ens importa, doncs, és que el noi aprengui a assumir els seus compromisos, a situar-se amb seny, aptitud i generositat davant de qualsevol situació de la vida.

En una paraula, no es tracta que aprengui moltes coses, sinó que aprengui a aprendre.

EL GRUP NATURAL.

A la població escolar de Súnion, no s'hi dóna la divisió per cursos en el sentit tradicional. La base de la seva estructura social és el grup natural, és a dir, l'equip entranyable i cooperatiu d'uns 10 adolescents que decideixen de viure i conviure junts dintre la gran comunitat de Súnion.

Des del començament de curs nois i noies s'autoelegeixen els uns als altres segons les coneixences que van fent, segons les afinitats que van comprovant. Poden canviar de grup a cada nova avaluació, de manera que les llistes de cada curs es fan i es refan segons decideixen entre ells el mateixos alumnes. Hi ha grups que han hagut de canviar sovint, n'hi ha d'altres que perduren des de primer fins a COU. En general, els nostres adolescents tendeixen a defensar fortament l'estabilitat del propi grup perquè els és, efectivament, garantia de seguretat i d'ajuda entranyable. La solidesa que solen mostrar els grups naturals és sorprenent, i admirables els nivells d'amistat que s'hi forgen un any i un altre.

El grup natural realitza, en general, totes les seves activitats en equip: el treball, la tertúlia, la gestió escolar, la reflexió pedagògica. Concretament, cada un dels components del grup natural assumeix en relació amb els seus companys dues responsabilitats ben concretes: la funció de monitor d'una assignatura determinada i la funció de delegat d'un servei determinat. De tal manera que a cada grup natural hi ha, com a mínim, un monitor per a cada assignatura del curs i un delegat per a cada un dels serveis generals de la comunitat.

El conjunt dels monitors d'una assignatura amb el professor ve a ser, doncs, el consell d'aquella assignatura dintre del curs: preparen les activitats que després hauran de realitzar amb els companys del grup. Cada monitor, doncs, dirigeix determinades tasques de la matèria dintre del grup. La seva respon-

sabilitat consisteix, en general, a vetllar perquè l'activitat de l'assignatura dintre del grup es faci d'una manera més eficaç, més cooperativa.

El monitor no substitueix mai el professor, la seva missió és dinamitzar l'activitat d'una assignatura dintre del grup. El compromís de procurar-ho posa a prova cada dia el sentit de solidaritat, d'ajuda entre companys i la capacitat de responsabilitzar-se en relació amb els altres.

Tots els alumnes de Súnions s'inscriuen, al començament de curs, en una de les 10 comissions de serveis: biblioteca, medi ambient, àudio-visual, informàtica, comunicació, disseny, laboratori, manteniment-equipament, editorial i intendència. Cada una d'aquestes comissions té la missió de cobrir tots els serveis que necessita la comunitat. A cada grup natural hi ha un delegat per a cada comissió; ve a ser-ne l'enllaç. És a través del seu propi grup natural que tots i cada un dels nois i noies de Súnion participen en la gestió col·lectiva de la vida comunitària.

- Els delegats de laboratori en mantenen la infraestructura i preparen les pràctiques i els muntatges d'experimentació.
- Els delegats de manteniment i equipament són els responsables que tot estigui net i endreçat i procuren que no falti el material que cal a cada lloc.
- Els delegats d'intendència serveixen el bar i menjador, treballen a la cuina i surten a comprar al mercat.
- Els delegats d'editorial imprimeixen els dossiers i textos en general, els arxiven i els reparteixen.
- Els delegats de biblioteca codifiquen la bibliografia, controlen i reparteixen els llibres i vetllan perquè l'ambient d'estudi s'hi mantingui.
- Els delegats de disseny són els responsables de la decoració artística de la casa, de la seva ambientació funcional, i participen en la confecció de l'horari de la setmana.

- Els delegats d'audio-visuals treballen a la sala d'enregistrament i al laboratori fotogràfic, componen els muntatges, projecten les sessions i preparen per als companys els programes d'audio-visuals corresponents.
- Els delegats de medi ambient es preocupen de la jardineria i vetllen per la higiene i el benestar comunitari.
- Els delegats d'informàtica confeccionen programes per a diverses assignatures, s'encarreguen de la conservació i manteniment dels ordinadors, preparen el material que han d'utilitzar els companys i el codifiquen.
- Els delegats de comunicació són a recepció a punt de poder resoldre qualsevol dubte i respondre al telèfon.

En el fons del fons de tota aquesta experiència comunitària hi ha present una realitat molt important: la vida. Aquest és, en darrer terme, l'objectiu de cada un dels nois i noies que creix i es fa a Sónion al llarg de quatre anys: que quan en surti, se senti, efectivament, que és més apte per a la vida.

Elisenda Vila i Llorens
Ex-alumna de SÒNION

El Súnion d'espais amples, de racons petits, de llocs de pas. Sales petites per a poder treballar en grups reduïts, llocs amples per a poder reunir tot un curs, un fòrum central intentant recordar la idea de fòrum romà (aquella plaça central de la ciutat on la gent es reuneix per xerrar, on la gent va per estar-s'hi). Un horari flexible on cap setmana no és igual a l'anterior, on cap dilluns no és igual al dimecres, ni cap dimarts no és igual al dijous: no sempre les matemàtiques a les nou i la llengua a la una. Però sí que hi havia activitats de les nou a les dues i de les quatre a un quart de set, i sempre també de dilluns a divendres.

Mai no restaves assegut cinc hores seguides en una mateixa cadira ni en una mateixa aula, ni potser amb la mateixa gent. Podies tenir primer una activitat de petit grup on havies de discutir un exercici determinat, un tema determinat, un dossier determinat amb el teu "grup natural", i buscaves un racó petit. Després potser hi havia una activitat de gran grup en una aula gran on possiblement reunien tot el curs per a introduir el dossier nou que havies de treballar al llarg de la setmana o quinze dies: en aquest cas el professor ens feia una explicació general d'aquells fulls que ens repartia i podia ésser que ens cités per a una propera classe. Després l'horari podia marcar temps lliure per a uns i tècniques per a uns altres. A última hora potser hi havia un examen d'un de tants dossiers que havies d'haver preparat al llarg de la setmana. Les tardes tenien la mateixa dinàmica: potser una sessió de vídeo, o una sessió d'àudio-visuals per als qui estudiaven la Revolució francesa (que tant agradava a en Pep), o laboratori per als de ciències...

Les sessions no eren totes obligatòries, Ho eren les reunions, les tècniques, les sessions de "grup natural", l'idioma,

la gimnàstica i els exàmens. Les altres, si tu ho creies convenient, podies no assistir-hi, potser preferies anar a la biblioteca: al bar, lloc important de reunió, sortir a passejar: reunir-te per fer un treball...

La filosofia de l'escola era peculiar, diferent de les altres. L'alumne ha d'"aprendre a aprendre". L'escola, la institució, ha de donar-li el màxim de possibilitats per a aconseguir-ho. Per això hi havia les obres constants de modelació i remodelació de l'espai físic i l'adaptació d'aquesta filosofia. Els alumnes no han d'ésser aquelles pedres passives que es passen hores assegudes rebent la pluja de paraules, a vegades buides, que donen el professors. Els professors són els guies, no són aquells lloros que es passen hores i hores repetint sempre el mateix. Cap assignatura ni cap tema no reuneix les mateixes característiques, per tant no pots treballar-los mai ni de la mateixa manera ni en el mateix marc. L'escola ha de donar quelcom més que continguts concrets, ha de donar la possibilitat de realitzar altres activitats de formació més àmplia, no tan concreta: d'aquesta manera també trobem dins l'horari el Cant Coral i el teatre (com aquell Tirant lo Blanc, que no oblidaré mai, al fòrum de l'escola).

El director era en Pep, que tot fumant en pipa preparava l'horari o et feia la classe d'història, o li deies que l'examen posat aquell dia darrera de la classe de gimnàstica no es podia fer, que no hi havia temps d'arribar-hi.

Una escola sense alumnes ja no és una escola, l'alumne és tan important que no pot només assumir el paper d'aprenent, ha de tenir també altres funcions indispensables, per això hi ha "les tècniques". Quan l'horari marcava "tècniques" cadascun de nosaltres s'adreçava al grup que li pertocava: uns ajudaven a preparar el dinar, altres imprimien i cosien dossiers, altres regaven, altres s'encarregaven de la biblioteca, altres netejaven (la neteja de l'escola la fèiem els alumnes).

Calia per al bon funcionament, a part dels diferents tipus d'aula, diferents materials i un bar adequat per a fer tertúlia, un element bàsic i característic de Súnion: el dossier. A Súnion mai no vaig treballar amb el llibre de text. Cada professor elaborava per a cada tema un dossier amb els corresponents exercicis, i aquest era l'eina bàsica d'aquell tema (podia anar acompanyada de bibliografia i/o algun treball), teníem aproximadament un **període** d'una setmana o deu dies per a treballar-lo, després passàvem a fer un examen que podia ésser: qüestionari, prova objectiva o posada en comú (és a dir examen oral on tots avaluàvem). Així comptant les assignatures que teníem al llarg del curs, entràvem en una dinàmica, un **xic** neguitejant i fatigosa, de 2, 3, 4, 5 o 6 exàmens la setmana.

Aquesta és una mica el Súnion que jo vaig viure (1977-1980).

A vegades escriure sobre algú es fa difícil. Sempre tens por de presentar, tractar, una part molt petita, sense importància, del que va fer aquesta persona. Les anècdotes s'acumulen, però amb el temps no tenen la intensitat del moment que les va provocar. Recordar-les, crec que és, en certa manera, mutilar la imatge que tens d'algú a favor de detalls, en molts casos romàntics, que no fan sinó distorsionar aquesta imatge que vols presentar.

Intentar d'analitzar globalment allò que algú va fer, volia fer o hauria pogut fer, ho trobo innoble. Hi ha massa condicionants forans en la vida de qualsevol persona, com per tenir una certesa que allò que va fer, és el que veritablement volia fer. Es comparteix, quan s'arriba a compartir, una part tan petita de la vida amb les altres persones, que sense buscar altres fonts d'informació, és exagerat de pretendre que allò que tu vas viure, era la cosa important per a l'altra persona.

Hi ha persones que veuen com la vida els passa pel davant i no saben, o en molts casos no poden, intentar de viure. Simplement habiten aquest món tan habitat. D'altres, sense saber per què, no poden evitar d'immiscir-se en aquesta estranya aventura, i, d'alguna manera, protagonitzar-la. Simplement VIUEN.

Hi ha qui creu que, si més no, ha d'intentar que la seva opinió es provi, per a saber-la vàlida o absurda. Per a aquests hi ha una sèrie de conceptes, molts cops massa assumits, que no són acceptables. Si creus en quelcom, tots els esforços per a aconseguir-ho et semblen pocs, oi? Es té com un neguit que obliga que tot allò que succeeix al voltant pugui servir a allò que hom pretén.

Creo que en Pep era una d'aquestes persones. Malgrat que pugui haver-hi punts d'incomprensió, no es pot negar el reconeixement per quelcom, que era tan important com per a ésser la seva aventura de la vida.

Jordi Vilalta i Casals
Ex-alumne de SÚNION

Em poso a escriure aquestes ratlles sense cap idea preconcebuda del que diré. És difícil de parlar d'en Pep, i més ho és després de quatre anys d'haver estudiat a la Universitat. Però potser aquesta sigui la perspectiva adequada al meu cas.

Jo vaig estudiar als jesuïtes, onze anys, i crec que en vaig sortir molt ben preparat, docentment i humana. Ara estudio a la Universitat, amb tots els problemes que la Universitat actual comporta.

A Súnion hi vaig estudiar un any, i, sincerament, no sé si l'he de situar més a prop dels jesuïtes o de la Universitat. En l'aspecte educatiu no va suposar trencar amb el passat, hi havia un rigor, una qualitat i una especificació que difícilment s'haurien assolit sense els famosos dossiers. En l'aspecte humanístic, vaig canviar la religió per Catalunya. No vull dir que abans només hom parés atenció en la religió, ni tampoc vull dir que aquesta fos absent de Súnion. Però a Súnion la religió era molt més un assumpte personal, i Catalunya era la protagonista. A Súnion ens havíem de preparar, i havien de fer-ho nosaltres, perquè sabent que estàvem preparats i estant-ne, es podria servir millor Catalunya.

D'altra banda, tampoc no puc, ara, oblidar la Universitat. Súnion fou el pont perfecte per a passar del col·legi a la Universitat. La sensació de llibertat que hi havia a Súnion era comparable a la universitària, sense tenir els grans defectes d'aquesta, la despreocupació i el tenir-te com un número. Súnion et feia sentir que no et deixava sol.

I aquest pont que tant em va ajudar, que em va preparar per al futur consolidant el meu passat, no hauria estat possible sense en Pep. L'altre dia, en demanar-me que escrivís això, em digueren que en Pep era Súnion. Crec que és una frase molt afor-

tunada. En Pep era l'únic que podia estar per sobre de tot, dirigint, vigilant, tirant endavant, i alhora te'l trobaves a cada racó xerrant amb algú, o amb tots, era el que es preocupava de cadascun dels alumnes. Així també en Pep era el pont entre Súnion i nosaltres, essent, ell mateix, Súnion.